

Az ETO Szerkesztő Bizottságának tevékenysége és az ETO magyar kiadásainak helyzete

A TMT 1981. évi 2. számában (p. 62–64.) beszámoltunk az Egyetemes Tizedes Osztályozás (ETO) magyar nyelvű kiadásának helyzetéről és a kiadást előkészítő Szerkesztőbizottság feladatairól, működéséről. Most ismételten röviden összefoglaljuk a kiadás előzményeit, ismertetjük az 1981-ben végzett munkát, 1982. évi tervünket, valamint a FID-del (Fédération Internationale de Documentation – Nemzetközi Dokumentációs Szövetség) fenntartott kapcsolatunkat. Az ETO gyakorlati felhasználói számára az *I. mellékletben* teljes összeállítást nyújtunk az ETO magyar nyelvű kiadásairól, a korszerűsített táblázatokról, betűrendes mutatókról (indexekről) és az egyes kiadványok beszerzési lehetőségéről, valamint áráról. Ezzel is elő kívánjuk segíteni a könyvtárosok, a dokumentációval foglalkozó szakemberek jobb tájékoztatását, ill. az ETO táblázatok és a betűrendes mutatók beszerzésének megkönnyítését.

Mint ismeretes, az ETO magyar nyelvű teljes és rövidített kiadására még 1965-ben megkezdődtek az előkészületek. Ehhez a munkához az OMIKK-nak (Országos Műszaki Információs Központ és Könyvtár, volt OMKDK) az Országos Műszaki Fejlesztési Bizottság nyújtott anyagi támogatást, az OMIKK pedig biztosította a munka szakszerűségét és feltételeit. A Magyar Szabványügyi Hivatal (MSZH) vállalta a kiadványok megjelentetését, terjesztését az országos szabványok (MSZ) rendszerében. Az ETO táblázatok és indexek kéziratait az OMIKK keretében működő Szerkesztőbizottság irányításával szakértők készítették.

Az Egyetemes Tizedes Osztályozás kiadásai

A FID által hivatalosnak elismert magyar nyelvű kiadások a következők:

- az ETO rövidített kiadás táblázata és betűrendes mutatója 1., 2. kötet (FID Publ. No.555);
- az ETO teljes kiadás táblázata (FID Publ. No.390);
- az ETO teljes kiadás betűrendes mutatói (FID Publ. No.390);
- Kiegészítések és Módosítások az ETO-hoz (FID Publ. No.428).

Az ETO rövidített kiadása

A magyar nyelvű rövidített 2. kiadás 1977–1978-ban jelent meg MSZ 4000–77 számon, két kötetben, 6000 példányban. Kiadásánál figyelembe vettük a FID *Kiegészítések és Módosítások az ETO-hoz (Extensions and Corrections to the UDC)* 9:2 (1976) számában

megjelent változásokat. A táblázatban szereplő fogalmi meghatározásokból képzett tárgyszavakat – az ETO alkalmazásának megkönnyítése végett – az 1978-ban megjelent *Betűrendes mutató a rövidített kiadás táblázataihoz* c. kötet tartalmazza. A nagy érdeklődés folytán a rövidített kiadás táblázata és betűrendes mutatója csaknem teljesen elfogyott (értesülésünk szerint kisebb készlettel rendelkezik még az ÁKV Könyvtárosok boltja, Bp. V., Báthory utca 7.).

Az ETO teljes kiadásának táblázatai

Az ETO szabványos teljes kiadásának magyar nyelvű táblázatai 1968-tól 1972-ig terjedő időszakban jelentek meg első alkalommal. Az első kiadás elkészültekor 42 kötet tartalmazta a tíz főosztály fogalmait, azóta további egy kötet jelent meg, fejlesztési okok következtében.

A teljes kiadást – figyelembe véve a FID Revíziós Bizottságunk fejlesztési tevékenységét – azóta is folyamatosan korszerűsítjük. A kiadással kapcsolatban az ETO Szerkesztőbizottságnak az volt az álláspontja, hogy mindenképpen biztosítani kell a táblázat jelzeteinek, ill. fogalmainak fejlesztését a FID *Extensions and Corrections to the UDC* c. kiadványa alapján.

Ennek megfelelően és a tudomány és technika fejlődésének ütemét követve, az ETO újabb korszerűsített kiadásai a szükséghez képest 1972-től folyamatosan jelentek meg. Ma már az egyes kötetek 3. kiadásánál tartunk, ami az *Extensions and Corrections to the UDC* 11:1 (1981) fejlesztési szintjének felel meg. Az elmúlt években – a kiadás szűkebb lehetőségei folytán – a teljes kiadás táblázataiból újabban évente csak 4–5 kötetet tudunk megjelentetni. A különböző nemzetközi kiadások sorában azonban a magyar nyelvű teljes kiadás még így is előkelő helyet foglal el a korszerűség tekintetében.

Az ETO teljes kiadásának betűrendes mutatói

Köztudomású, hogy az ETO különböző terjedelmű és jellegű (teljes, közép-, rövidített és szak-kiadás) táblázatai csak a hozzájuk készült betűrendes mutatók kiadásával válnak teljes értékűvé. Az ETO magyar nyelvű rövidített kiadás táblázatának (MSZ 4000–77, 1. kötet) korszerűsítése során ezért készítettük el annak betűrendes mutatóját is (MSZ 4000–77, 2. kötet). Hasonló szempont vezette az ETO szerkesztőit, amikor a teljes kiadás füzeteihez is folyamatosan megjelentet betűrendes mutatókat. Kezdetben – kísérleti jelleggel – a füzetek mellékleteiként kerültek kiadásra a mutatók, de kiderült, hogy a feldolgozás időszükséglete nem teszi lehetővé a táblázatok és a betűrendes mutatók egyidejű

megjelenését. A későbbiek folyamán ezek a munkafolyamatok végképpen különváltak, és bár külső formájukban a szabványhoz hasonló alakban jelennek meg, mégis különálló kiadványok. Mind a táblázatok, mind a betűrendes mutatók füzeteinek címlapjain szerepel a szabvány száma (MSZ betűk, nyilvántartási szám és a jóváhagyás évének utolsó két számjegye), az adott füzet tartalmára utaló ETO-jelzet és az annak megfelelő ekvivalens. Pl. *Egyetemes Tizedes Osztályozás. Teljes kiadás. Betűrendes mutató az ETO 7 Művészet. Szórakozás. Sport. MSZ 16593-78 szabvány táblázatához.*

Közismert ugyan, de mégis célszerűnek tűnik ez alkalommal is elmondani, hogy a betűrendes mutató használata megkönnyíti az osztályozási munkát, ha az osztályozó céltudatosan törekszik a betűrendes mutató előnyeinek maradéktalan kihasználására. Legfőbb előnye, hogy segítségével a táblázatban a különböző főosztályokban, osztályokban stb. elhelyezkedő, más és más rendeltetésű, szerepkörű, de azonos tárgyszavú (szóképű) fogalmakat gyorsabban, pontosabban lehet egymástól elhatárolni, és könnyebben ki lehet választani az osztályozandó dokumentum tartalmának leginkább megfelelő jelzetet. Az ETO szerinti katalógusban a tárgykör szerinti keresés eleve megkívánja ugyan a rendszer bizonyos fokú ismeretét, emellett azonban a tájékoztató könyvtáros nélkülözhetetlenül fontos segédeszköze a betűrendes mutató, a kis- és nagy könyvtárakban egyaránt. Tapasztalatunk szerint elég gyakori a kisebb szakkönyvtárakban is a tárgyszókatalógusok alkalmazása és tezauruszok készítése. A betűrendes mutató számukra is igen hasznos segédeszköz lehet a tárgyszójegyzék készítéséhez vagy a szógyűjtés forrásként.

A betűrendes mutató előszavában is közöltük – a felhasználó tájékoztatására –, hogy annak szerkesztésénél a FID *Kiegészítések és módosítások az ETO-hoz* c. sorozat melyik füzetében megjelent változásokat, bővítéseket vettük figyelembe. Ugyancsak itt ismertettük a betűrendes mutató szerkesztésénél alkalmazott alapvető szempontokat és használatának célszerű módját.

Kiegészítések és módosítások az ETO-hoz

A magyar nyelvű ETO táblázatok használóinak fontos segédeszköze a FID *Extensions and Corrections to the UDC* magyar nyelvű kiadása, a *Kiegészítések és módosítások az ETO-hoz*. Ez OMIKK-kiadvány, amely évente egyszer jelenik meg (megrendelni és előfizetni az OMIKK-nál lehet). E füzetek használata mindaddig célszerű, amíg korszerűsített változatuk nem jelent meg. Ez valójában azt jelenti, hogy az éppen „hatályos” füzetek használata szinte folyamatosan időszerű, mivel a teljes kiadás egyöntetű napra készen tartása megoldhatatlan feladat.

A FID-del való kapcsolat

Az ETO Szerkesztőbizottságának a FID-del való kapcsolatai lényegében a következő témaköröket érintik: az ETO magyar nyelvű kiadásainak engedélyezése; a FID-nek küldött tájékoztatás a táblázatokban általunk talált ellentmondásokról és hibákról; részvétel a FID osztályozási bizottságainak munkájában.

A magyar nyelvű teljes kiadás táblázatait – mint ismeretes – a kiadás előtt a FID-del engedélyeztetni kell. Egy-egy táblázat új kiadását természetesen jelentős revíziós munka előzi meg. Ennek során figyelembe vesszük az időközben megjelent *P-jegyzékekben* közzétett módosításokat, kiegészítéseket. A FID osztályozási részlegét a táblázat nyomdai kéziratának megküldésekor tájékoztatjuk azokról az ellentmondásokról, ill. egyéb, általunk észrevett hibákról, melyek helyesbítését az osztályozás érdekében szükségesnek tartjuk. A FID ezeket az észrevételeinket korrekciós jegyzékeiben (*PC-Notes*) közzéteszi, és közreműködésünket köszönettel nyugtázza. A FID *Extensions and Corrections to the UDC* c. kiadvány évenként megjelenő köteteibe észrevételeink is belekerülnek, és így ezzel hozzájárulunk az osztályozási táblázatok hibáinak csökkentéséhez.

FID-tagságunk és a FID osztályozási bizottságaiban, nevezetesen a *FID/C 3-92/99 Társadalomtudományi Koordinációs Bizottságban* való részvételük több évtizedre tekint vissza. E bizottság tevékenységére jellemző, hogy 1981-ben a FID által közzétett 24 P-jegyzék közül 10 tőle származik, mégpedig két olyan revíziós csoporttól, amelynek magyar elnöke, illetve előadója van, és amelyek munkájában – rajtuk kívül – több magyar szakértő is részt vesz. Ezek a módosítási javaslatok többek között az alábbi témaköröket érintik: rádiójog, földjog, mezőgazdasági termelőszövetkezeti jog a szocialista jogrendszerben, úrjog, élelmezésgazdaság, munkaügy, lakásgazdálkodás stb. Az ETO *33 Közgazdaság* és *34 Jog* osztályaiban a tervezett korszerűsítések folyamatos érvénybelépésére – további megvitatás után – a következő években kerülhet sor.

A Társadalomtudományi Koordinációs Bizottság munkálataiban a közgazdaságon és jogon kívül a magyar szakemberek közül többen részt vesznek a szociológia, néprajz, pedagógia, politika, sport ETO-osztályok, továbbá az ETO egyes mezőgazdasági, technikai osztályainak korszerűsítésében is.

1981-ben jelentette meg a FID Központi Osztályozási Bizottsága (FID/CCC) *Az ETO alapelvei revíziójának és publikálásának szabályai (FID Publ. No. 598)* c. kiadványát, amelyet kiváló osztályozási szakértők közreműködésével alakított ki. Ez a szabályzat a korábbiak (1953., 1955., 1961., 1968.) helyébe lép, és számos egészen újszerű szempontot is tartalmaz az ETO jellegét és a vele való foglalkozást illetően. A FID új

szabályzata mind az ETO használói, mind a rendszer kiadásával, korszerűsítésével foglalkozók számára hasznos segédeszközként használható. A FID fenti kiadványának magyar változatát BABICZKY BÉLA, az ETO Szerkesztőbizottságának elnöke kéziratban elkészítette. A FID hozzájárult ahhoz, hogy ha a kiadásra sor kerül, az a FID hivatalos magyar nyelvű kiadásaként (FID Publ. No. 603) jelenjék meg.

Az 1981-ben végzett munkák

A teljes kiadás táblázatai

Az ETO magyar nyelvű teljes kiadásának táblázatai közül a következőknek nyomdai kéziratjai készültek el:

MSZ 16502–81	ETO 1	Filozófia. Pszichológia
MSZ 16508–81	ETO 34	Jog. Jogtudomány
	35	Államigazgatás. Közigazgatás. Hadtudomány
	36	Szociális gondoskodás. Népjólét. Népgondozás. Biztosításügy. Különféle társadalmi mozgalmak
MSZ 16511–81	ETO 37	Nevelés és oktatás
MSZ 16541–81	ETO 621.3	Elektrotechnika
MSZ 16547–81	ETO 621.7	Forgácsmentes anyagalkítás általában. Tűrés, illesztés. Kötés hegesztéssel stb.-vel
	621.8	Mozgatás, hajtás. Gépelemek. Mechanizmusok. Fogazatok. Anyagmozgató berendezések. Emelőgépek. Felvonók. Kötőelemek. Kenés
	621.9	Forgácsolás általában. Szétválasztás, darabolás, lemezmegmunkálás. Menetkészítés

Betűrendes mutatók

Az ETO teljes kiadása táblázataihoz a következő betűrendes mutatók nyomdai kéziratait készítettük el:

MSZ 16500–80	ETO	Segéd táblázatok
MSZ 16525–76	ETO 50	Általános természettudományi művek
	ETO 51	Matematika
MSZ 16566–78	ETO 66	Vegyipar. Kémiai technológia

Kiegészítések és Módosítások az ETO-hoz

A *Kiegészítések és Módosítások az ETO-hoz* c. kiadványunk elkészítettük a 10:3 számát (megjelent 1981-ben). Munkába vettük 1982. I. félévi megjelenésre a sorozat 11:1 füzetét.

1982. évi munkaterv

A teljes kiadás táblázatai

Az ETO teljes kiadásának táblázatai közül 1982-ben a következők munkabavételét vettük tervbe:

MSZ 16501	ETO 0	Általános művek
MSZ 16540	ETO 621.0	A gépészet elmélete
	621.1	Hőerőgépek általában. Gőzgépek. Gőzkazánok
	621.22	Vízenergia. Vízerő
MSZ 16544	ETO 621.4	Hőerőgépek
	621.5	Légnyomásos energia előállítás
	621.6	Folyadékok és gázok mozgatása, tárolása
MSZ 16587	ETO 687	Ruházati ipar
	688	Műszertergályos áruk. Játékszerek
	689	Barkácsolás
MSZ 16599	ETO 9	Földrajz. Életrajz. Történelem

Betűrendes mutatók

1982-ben a következő betűrendes mutatók munkabavételét tervezzük:

MSZ 16528	ETO 54	Kémia. Ásványtan
MSZ 16533	ETO 56	Őslénytan
	57	Biológia
	58	Növénytan
	59	Állattan
MSZ 16548	ETO 622	Bányászat
	623	Haditechnika
MSZ 16554	ETO 624	Építőmérnöki tudományok. Mélyépítés. Magasépítés
	625	Közlekedési utak technikája. Vasútépítés. Útépítés
	626/627	Vízépítés
	628	Közegészségügyi mérnöki technika
MSZ 16555	ETO 629	Járműtechnika
MSZ 16574	ETO 674	Faipar